

SLOVENSKI PRIMOREC

UREDNIŠTVO in UPRAVA v Gorici v ulici Orzoni štev. 38 — Cena oglasom po dogovoru.

KATOLIŠKI TEDNIK

IZIDE VSAK ČETRTEK
Poštni čekovni račun št. 11/5099

Leto II. Štev. 31

GORICA DNE 1. AVGUSTA 1946.

Cena L. 4.—

Ljudski glas - božji glas

Ze Latinci so pravili: Vox populi, vox Dei. Glas ljudstva je božji glas. In to je res, če rečenico prav razumemo. Bog je namreč človeku dal pamet in nespremenljive zakone, po katerih ga zdrava pamet vodi do spoznanja resnice. Stare pravilo je tudi, da »več oči več vidi«. Ta rek nas spominja na to, da je naš um omejen in da se naše spoznanje izpopoljuje ob izkušnjah in spoznanju drugih ljudi. — Torej če mnogo ljudi kako stvar murno opazuje in o njej razmišlja in če vsi ti ljudje pridejo v dotični stvar do enotnega zaključka, bo ta zaključek pač pravi in v toliko glas božji.

Da moremo reči o ljudskem glasu, da je božji glas, je treba torej, da nastane ljudska sooba o kaki stvari na podlagi svobodnega in mirnega opazovanja in razmišljanja mnogih ljudi, ki so obdarovani z zdravo in razvito pametjo.

Tako se je javil ljudski glas pri Judih, ko so na svetno nedeljo poveličevali Kristusa: Hozana Sinu Davidovemu, blagoslovljen, ki prihaja v imenu Gospodovem!

Je pa mogoče, da glas, ki prihaja iz ljudstva, ni ljudski, ampak je glas, ki se je od zunaj ljudstvu vsilil in ga to ponavlja. To se je zgodilo na Veliki petek, ko je ljudstvo vpilo »Križaj ga!«. Na svetno nedeljo je ljudstvo govorilo iz svoje pameti na podlagi izkušenj in svojih lastnih opazovanj. Na Veliki petek je pa govorilo nahujskano od lažnih in strastnih Kristusovih sovražnikov. Ta dan ni govorilo ljudstvo iz lastnega spoznanja, ampak iz od zunaj vsiljenih krivih spoznanj in strasti.

Danes se veliko govori o »glasu ljudstva«, o »volji ljudstva«, o »sodbi ljudstva« itd. Ali je res vse to iz ljudstva? Če bi vse to bilo pravi ljudski glas, bi morali reči, da je tudi božji glas.

Na žalost pa mnogo tega, kar se imenuje danes ljudsko, nikakor ni ljudsko, ampak je ljudstvu kratkoma malo tuje in nemalokrat kar najbolj zoprno.

Te dni je spet velika množica rogovila po mestu. Pa smo vprašali tega in onega: »Po kaj ste pa danes prišli? Za kaj pa danes demonstrirate?« Odgovor je bil redno sledeči: »Kaj vemo, od dela so nas napodili sem! Bog vedi, kaj bojeje. Da bi bilo že enkrat konec tega stalnega razburjenja in sramot, ki si jih delamo s temi rečmi pred svetom.« To je ljudski glas in ne vpitje po cestah — od plačancev naročeno in z grožnjami ljudstvu vsiljeno.

Kdor je malo pozna razmere v deželi, ve prav dobro in niti najmanj ne dvomi, da glas, pravi in resnični glas ljudstva še živi v deželi, a ne pri manifestacijah in ne na mitingih.

In ta pravi ljudski glas, ki je božji glas, nas zanima. Ta glas bi radi večkrat slišali in bili njegovi glasniki.

V našem listu najdeš najbolj ne posreden glas ljudstva v seznamu darov, ki jih prejemo. Toda radi bi slišali še kaj več iz ljudstva. Zato bi želeli uvesti kotichek »Ljudski glas, božji glas.« Sporočite nam, kaj misli in govori naše ljudstvo, ko ne govori pod bičem duševnih trnogov; ko misli samo iz sebe, po svojih lastnih izkušnjah in spoznanju.

Ljudstvo govori, ker gramofonskih plošč smo siti do vrha glave!

Jutri 2. VIII. bo v goriški stolnici ob 9.15 zvečer slovesna ura češčenja. Pridite, molimo!

IZ ŽIVLJENJA CERKVE

Stanje katoliške Cerkve na Poljskem

Na Poljskem, kot je vsem znano, vodi v glavnem politiko komunistična stranka, čeprav puste še pri življenju tudi stranko, v kateri so organizirani zavedni katoličani. Tej pa dela vlada vedno večje težave. Na Poljskem je zelo omejena svoboda vzgoje in širjenja katoliške vere potom tiska. Najhujše pa je stanje katoliške Cerkve v vzhodnih predelih, ki so jih Sovjeti priključili ZSSR. V teh predelih živijo katoličani dveh obredov: vzhodnega, h kateremu pripadajo Ukrajinci in Belorasi, ter latinskega, h kateremu spadajo po večini Poljaki. Na tem področju so bili aretirani vsi škofje in mnoge duhovnikov vzhodnega obreda, dočim so bili katoliški škofje in duhovniki rimskega obreda izgnani. Tako sta morala zapustiti svojo škofijo škofa iz Vilne in Pinska in se umakniti na poljske ozemlje, na katerem je ostal majhen del njunih škofij.

Na Poljskem samom pa je bilo v zadnjem času imenovanih 8 novih škofov, da nadomestijo one, ki so pomrli po nemških taboriških ali doma med svetovno vojno. Kardinal Hlond, ki ga Slovenci dobro poznamo, ker je bil dvakrat v Ljubljani kot papežev legat na jugoslovanskem euharističnem kongresu in na kongresu Kristusa Kralja, je postal nadškof v poljski prestolnici Varšavi. Vzhodni del Poljske, ki je bil priključen Sovjetski zvezi, je brez katoliških škofov. Poljska sama pa ima zdaj močno cerkveno nadzorstvo, ki bo skrbelo za Cerkev tudi v teh časih, ko jo hoče brezboštvo zatreči na vse načine. Čeprav razmere niso nikakor rožnate za Cerkev na Poljskem, vendar je upa ti, da bo stala neomajno, ker poljsko ljudstvo je verno in posebno čisti preblaženo Devico Marijo, ki se bo dopustila, da bi sovražnik božji zmagal nad to slovansko deželo.

Pogrom v Kielcah

V Kielcah na Poljskem se je pred par tedni zgodil krvav dogodek: ljudstvo je ob neki manifestaciji nevalilo na Žide in jih kakih 40 do smrti pobilo. (Take nenadne izbruhe ljudskega srda imenujemo z rusko besedo »pogrom«). Dogodek je izzval ostre nastope zoper katoliško Cerkev na Poljskem od strani sedanjega vlada. Duhovščini in posebno škofom očitajo, da niso tega krvave dogodka obsodili, kakor bi zaslužili, in da s tem netipično plemensko mržnjo in sovraštvo med Židi in Poljaki. Stvar je zašla tudi v ena ena narodno časopisje in sedaj komunistični listi po vsem svetu očitajo Cerkvi na Poljskem, da ima premalo ljubezni do ljudstva. To je gotovo višek nesramnosti, da si komunisti upajo očitati poljskim duhovnikom premalo ljubezni do naroda.

Kardinal Hlond pa je zadržanje Cerkev ob pogromu v Kielcah razložil. Dejal je, da zelo obžaluje, kar se je zgodilo. Toda dejstvo je, da se je odnos Poljakov do Judov poslabšal. Vzrok pa so Judje sami, ki imajo številna in važna mesta v sedanjih viadi, ki je komunistična in ki vpeljuje reforme, katerih velika večina ne mara.

To je torej resnica o dogodkih na Poljskem. Tam vladajo komunisti s pomočjo Židov in narodnih odpadnikov. Poljski narod pa se upira enim in drugim in tako izbruhnejo krvava obračunavanja, kakor se je

zgodilo v Kielcah in se dogaja drugod na Poljskem vsak dan. Cerkev pa ni pri tem nič kriva.

Program Sreca Jezusovega v ameriškem radiu

Ameriški katoličani so iznajdljivi. Znajo se poslužiti tudi najmodernejših sredstev za apostolat. Eno izmed teh je ravno »Program Sreca Jezusovega« v radiu, ki ga je nekdo imenoval čudež. Ta čudež pa je čisto verska oddaja po radiu, ki se vrši vsak dan. Začne se zjutraj z vzklikom na čast Sreca Jezusovega in duhovno mislijo. Nato molijo vsakdanje posvetilno molitev v čast Sreca Jezusovega in kako drugo molitev, ki se menja vsak dan. Zbor ali kak solist zapoje nabožno pesem. Sledi kratka razlaga krščanskega nauka, ki traja sedem minut. Za zaključek zopet malo muzike in petja in nato ob zvonjenju zvona molitev angelovega češčenja. Vsa oddaja se konča z vzdihljajem k Sreca Jezusovega.

Ta program oddajajo več kakor 700krat na teden na več kot 200 postajah. Računajo, da imajo sedem milijonov poslušalcev.

Vse to delo opravljajo zastoj duhovniki in laiki, možje in žene. Radijske postaje tudi ne zahtevajo nebesnega plačila, ker dajo na razpolago prosti čas. Edini stroški so s pripraviljanjem plošč in njihovim razpošiljanjem radijskim postajam in velikim bolnišnicam po vsej državi.

«SLOVENSKI PRIMOREC PRIPRAVLJA BRATOMORNO KLANJE»

Naši bralci ste nad to trilitvijo po pravici ogorčeni in se vam vzbujata sum, da bi utegnili kaj takega pripravljati prav naši nasprotniki, katerim so »žrtve potrebne...«

To gorostasno trditev je izrekel neki znan govornik na mitingu v Miru 25. julija. Mož, ki je to trdil, je dobro vedel, da laže.

Mož, ki ga ni bilo sram tako obrekovati, je pokazal, da zaničuje svoje poslušalce in jih ima za tako zaslepljene, da so zgubili že vsako razsodnost in radi verjamejo tudi nemogoče reči.

Vsa pametna in razsodna javnost ve, da Slovenski Primorec obsoja vse laži, vse sovraštvo, vse obrekovanje, vse nasilje — vsako bratomorno klanje, naj prihaja od koder koli, in da zato nikdar ni in nikdar ne bo moget odobravati nobenega terorističnega dejanja ne teroristične organizacije.

Naše geslo je: YERA IN NAROD!
Naše orožje: LUČ IN LJUBEZEN.
Kdor se s tem geslom in s takim orožjem ujema, je naš.
Vse druge odklanjamo in odklanjamo vsako odgovornost za njihovo delo.

Miselnost današnjih ruskih krogov

Poleg zmotne miselnosti o osebnosti človeka, ki jo boljševiki postavljajo skoro na raven domačih živali, a jo Zagrad pod vplivom krščanstva ceni pravilneje, je med vladajočimi krogi v Rusiji na drugi strani zopet razlika glede ocenjevanja narodnih voditeljev. Kakor navadno državljane podcenjujejo in jih imajo za maso, ki se mora dati slepo voditi, tako sebe in s druge višjih vrst nadeenjujejo in smatrajo, da je vsaka kritika vladnih osebnosti že izdajstvo »nad ljudstvom« in izdajstvo države same.

Zato je vsaka časniška vest, ki sme biti tam tiskana, prej strogo cenzurirana, da ne razburja dušne uravnovešenosti sovjetskega ljudstva. Zato jo morajo tudi vsi časniki ponatisniti z istimi prej od cenzure dovoljenimi besedami. Le hvale in priznanje vladajočim sme zagledati beli dan, vsaka njih kritika, ki pa je zaradi cenzure nemogoča, bi bila reakcija in izdajstvo. Kritizirati se sme kvečjemu delo vaških odborov, nižjih podrejenecv, a Bog ne daj kaj takega proti vladarjem - diktatorjem. V tem oziru si lahko Mussolini, Hitler — ki sta imela »sempre ragione« — in boljševiški vlastodržci dajo kar roko. Diktator-

stvo in absolutizem sta pač povsod enaka. Zaprane demokracije pojmujejo to stvar drugače. Ne podcenjujejo osebnosti vladanih, ne nadeenjujejo in ne obožujejo vladajočih. Tam je kritika javnega dela načelnika države ali predsednika ministrov in vsega vladnega aparata ne samo prosta, dovoljena, ampak že naravnost samoumevna, ker prava demokracija dobro ve, da nihče ni nezmočljiv in da je v vsaki vladavini opozicija tako potrebna, kakor je pri vozu potrebna zavora in pri stroju ventil, ki varujeta te predmete pred poškodbami. Zato je življenje v demokratičnih državah pestro, polno razgibanosti, — seveda ne brez napak, ker ljudje še niso angelsko popolni, — medtem ko je življenje v boljševiških diktaturah duhomorno enolično. Vse je strogo predpisano, kritika ni dopustna, državljan je stroj, ki mora na mestu, ki mu je odkazano po višji volji, vršiti svoj nalog, če mu je prav ali ne. Ako mu ni prav, že vsomogočni državni aparat najde sredstva, da mu bo prav. Kaj pravi pamet k temu? Na vsak način odobrava bolj način življenja zapadnih demokracij, ki varuje svobodo državljana pri važnih sodločitvah v državi in tudi v kritiziranju in celo odstavitvi vladnih možev potom svobodnih volitev, kot pa človeka nevretni način življenja v »progresivnih demokracijah«, ki

so državljanom nastavile ključavnice na usta. Odpreti jih smejo le za živio-klice vsemu, kar ukrenejo njih vladarji. — Včasih se nam zdi, da je to pravična kazen božja za moderni samozavestni svet, ki se še Dogu ni maral podrediti.

In Cerkev kaj pravi? Da ne smemo oboževati nobenega človeškega bitja in da je dovoljeno, javno celovanje v dostojni in pravični obliki tudi javno kritizirati, se družiti v opozicijo proti vladi in po postavitvi poti tudi vreči eno vlado in si izbrati drugo.

Poslušajmo pamet in Cerkev, pa bomo pravo zadeli in prav razumeli sedanje dogodke v svetu.

Soški tednik piše...

Goriško antifašistično ljudstvo ostro obsoja uboj zavezniškega vojaka

V bližini doberdobskega jezera je bil napad na ameriški jeep. Vojak-vozač je bil ubit, ranjena pa en vojak in poročnik.

Povodom tega zločina in drugih napadov na Goriškem je gospod major J. E. Long, guverner goriškega področja, izdal proglas potom listov, v katerem meče krivdo za zločine vseppek na celokupno prebivalstvo Julijske krajine in goriškega področja.

To je gotovo hvalevredno delo apostolov, ki ga vrše ameriški katoličani. Njegovi sadovi so včasih kar presenetljivi. Tako se je neka protestantinja spreobrnila na smrtno uro samo zato, ker je vsak dan poslušala »Program Sreca Jezusovega«. Tudi bolniki so srečni, ko morejo poslušati besedo tolažbe v radiu. Tako je nekdo rekel: »Program Sreca Jezusovega nam ne odvzame trpljenja, toda pomaga nam ga prenašati.«

Ob zgledu ameriških katoličanov nam je žal le to, da ima tržaški radio II tako malo verskega v svojem programu: samo kratko pridigo ob nedeljah med deseto mašo. Ali bi nam ne mogli oskrbeti kaj več?

Slovensko prebivalstvo Goriške in ostalo antifašistično italijansko ljudstvo najiskreneje sočustvuje z žrtvami ter opozarja še enkrat zavezniške oblasti na protiljudske teroriste, nad katerimi se zgraža in jih obsoja.

Iskreno goriško ljudstvo ima čiste roke in nima nič skupnega s temi gnusnimi zločini. — Tako »Soški tednik« v svoji zadnji številki, dne 20. julija.

Tokrat pa se popolnoma strinjamo! Zlasti poudarjamo, naj gospod guverner major J. E. Long ne deva vseh Primorcev v en koš. Resnično, nehinavsko, prav prisrčno, popolnoma iskreno sočustvujemo z žrtvami ter opozarjamo zavezniške oblasti na protiljudske teroriste, nad katerimi se zgražamo in jih obsojamo in ki jih je gospod guverner imenoval — satanska zalega.

DUHOVNE VAJE ZA FANTE

bodo v goriškem Malem semenišču od 17. avg. zvečer do 21 avg. zjutraj, če se jih bo priglasilo zadostno število. Priglasiti se je treba do 12. avgusta na škofijo. Vzdrževalnina za vse dni je L. 500 (pet sto). Vsak udeleženeec mora prinesiti s seboj kruh in sladkor.

Pohitite s prijavitvami! Pridite v obilnem številu!

OKNO V SVET

PALESTINA. V Jeruzalemu so hebrejski teroristi ob belem dnevu položili v podzemeljske prostore britanskega vojaškega poveljstva dinamične bombe, ki so velik del stavbe »Hotela kralja Davida« pognale v zrak in pod razvaline pokopale okrog 60 žrtev. Zdi se, da so zmerni voditelji judovskega gibanja zgubili oblast nad množico. Židovski list iz Jeruzalema piše: Največja grožnja našemu narodnemu obstanku prihaja iz samega našega naroda. — Zavezniki so tako podtalno vojno gledali doslej le bolj iz daljave po vseh od Nemca zasedenih državah; v naših krajih je delala sive lase i Italijanom i Nemcem. Zdaj jo bodo tudi sami proti sebi izkusili, ako ne bodo pravočasno pokazali zob nemirnežem.

Angleži so razglasili v Jeruzalemu obsedno stanje takoj po atentatu.

BEGUNCI. Po najnovjših podatkih je v Evropi čez 16 milijonov ljudi, ki nimajo več svoje strehe. Med temi je 9 1/2 milijonov Nemcev, ki so se že ali so na tem, da se izselijo iz rodne hiše. Kako se vse maščuje že na tem svetu! Mednarodna ustanova za begunce išče prostora za te reveže v prekomorskih krajih.

Kaj se vse Nemci rekvirirali? Neki Nizozemec je priglasil, da je našel svojega slona, ki so mu ga Nemci odpeljali, v Hanovru in je zaprosil oblasti, naj bi mu ga vrnilo.

RIM. Predsednik UNRRE je pri tiskovni konferenci potrdil, da bo s kencec 1946 UNRRA ustavila svoje oskrbovanje sveta z živežem, da bo pa še prej poskrbela za potrebna umetna gnojila vsem prizadetim državam. Treba bo v l. 1947, da bodo države same skrbno obdelale svoja zemljišča, od katerih bo odvisela njih prehrana.

NANKING. Na Kitajskem so se zopet začeli ostri boji med komunisti in četami osrednje vlade.

ČESKOSLOVASKA. — Nekoliko presenetilo je, ko smo brali, da so v tej državi pri volivah zmagali komunisti. Pa če posmislimo, da je v Češki industrija prvi in glavni faktor gospodarskega življenja in je le Slovaška bolj agrarna dežela, se temu ne bomo čudili. Danes je vsled komunistične zmage v vladi večina komunističnih ministrov (8), demokratična stranka ima 5 ministrov, ljudska stranka 4, narodni socialisti so 4 in socialni demokrati imajo 3 ministre.

Poleg predsednika vlade, ki je komunist Klement Gottwald, je v političnem kabinetu še od vsake stranke en podpredsednik. To je običaj, ki tvori veliko prednost češkoslovaškega političnega življenja.

Smernice češkoslovaške zunanje politike je razložil zunanji minister Jan Masarik prav kratko: Zvestoba Sovjetski Rusiji, prijateljski gospodarski odnosi z zapadom in sosedni

in izločitev manjšin iz državnega telesa.

Notranja politika pa se bavi v pretežnosti z nacionalizacijo številnih podjetij.

S 1. avgustom 1946 se vse vloge na vložnih knjižicah v Češkoslovaški republiki obrestujejo brez odpovedi z 2% in s trimesečno odpovedjo z 2 3/8%.

Na južno zahodnem Slovaškem se je letos pričela žetev dva tedna prej kot lani. Pšenica je zelo dobre kakovosti in izgledi prehrane so zato boljši in sigurnejši od preteklega leta.

Češkoslovaška je dobila od ZDA posojilo v znesku 20 milijonov dolarjev, da bo tam nakupila bombaž za svoje predilnice.

JUGOSLOVANSKI POSLANIK v ZDA Sava Kusanović je rekel, da se Jugoslavija ne bo spuščala zaradi Trsta v kaka dejanja, ki bi ogrožala mir in da tudi ne zbira čet, da bi Trst s silo zasedla, a da ne bo sprejela nobene odločitve, ki bi se ne zlagala z življenjskimi interesi države.

V Londonu in New-Yorku so srbski izseljenci imeli v cerkvah zadušnico za pok. gen. Mihajloviča.

ITALIJA. Načrt za mirovno pogodbo z Italijo predvideva, da bi država smela vzdrževati v bodočino sli pod orožjem 250 tisoč mož in 22 tisoč mornarjev, 4 večje vojne ladje, 4 križarke, 4 torpedovke, 16 torpednih čolnov in 20 korvet. Vse drugo vojno ladjevje bo ali razdeljeno med zaveznike ali uničeno. Dovolili ji bodo tudi 200 vojaških in 150 prevoznih zrakoplovov, ravnatake 200 tankov. Utrdb ne sme graditi ne na zapadni ne na vzhodni meji in ne na nekaterih otokih v Sredozemskem morju.

Vsi njeni državljani brez razlike narodnosti, vere, jezika in spola morajo imeti neokrajene svoboščine človeka: govora, tiska, verskega udejstvovanja, političnega nazora in javnih zborovanj.

V ustavodajni zbornici je finančni minister Corbino povedal, da je v poslovnem letu 1945/46 državnega primanjkljaja 350 milijard, a da ne mislijo tiskati nobene nove lire več, temveč bo treba izhajati s dosedanjim stanjem bankovcev; ša amerikanke lire bodo v notranjosti nadomestili z italijanskimi. Cene bodo morale pasti, in najkasneje v letu 1948-49 bo moral državni proračun biti znežen glede dohodkov in stroškov. — Povedal je tudi, da ima en današnji tisočak isto vrednost, kot jo je imelo 10 lir iz leta 1918.

Italijani so žilavi pri delu, izdatkov za nepotrebno vojsko ne bodo imeli velikih, tujski promet bo neselpe denarje in tako se mislijo izkoptati iz sedanje revščine.

V **BOLIVIJI** (Južna Amerika) so imeli spet enkrat revolucijo. Ubili so državnega predsednika in nekaj stotin vidnejših ljudi. Na čelo države so postavili predsednika najvišjega sodišča, o katerem pričaku-

jejo, da bo bolj spštoval državljanske svoboščine.

V **TURČIJI** so prvič v njeni zgodovini imeli splošne in tajne državnozbornske volitve in tudi ženske so imele to pravico. Udeležilo se je okrog 90% volilcev. Zmagala je republikanska vladna stranka, ki si je zagotovila v zbornici 356 sedežev, demokratska opozicijska stranka je dobila 65 poslancev. Ni veliko, a kontrola je v državi, ki je potrebna vsakemu organizmu.

ALBANIJA se je tudi priglasila, da bi se rada udeležila mirovne konference v Parizu. Hoče poravnati svoje račune z Italijo in bo obenem tvorila en glas več pri odločevanju v sredozemskih vprašanjih.

V **ZDA** so odpravili nadzorstvo nad cenami in vse življenjske potreščine so se kar najhitreje začele zelo dražiti. Zato so že v zbornici predlagali, naj se nadzorstvo nad cenami zopet vpelje, ker bi sicer državi grozila inflacija in razvrednotenje dolarja.

Stoletnica križarskih vojsk

V samostanu Vézelay v Normandiji na Francoskem so se pred osem sto leti zbirali križarji, da odplujejo v Sveto deželo osvobajati božji grob. V spomin na ta dogodek so organizirali na Francoskem in v Angliji spominsko romanje posebne vrste. Skupina mož nosi v Vézelay težak križ v procesiji peš iz mesta Diepe. Namen procesije je izprostiti svetu mir in delati pokoro. V skupini, ki nosi križ, je 32 mož iz vseh stanov od univerzitetnega profesorja do delavca in semenišnika in iz cele Anglije. Križ nosijo izmenoma trije in trije, ostali molijo in pojejo svete pesmi. Povsod jih francoski verniki lepo sprejemajo in v mnogih krajih se jim tudi sami pridružujejo, da jih spremljajo kos poti.

Svoboda v Jugoslaviji

V Beogradu so izdali nov zakon o društvi in zborovanjih. Zakon se začneja zelo lepo. Priznava pravico vseh državljanov do svobodnega združevanja, prirejanja javnih shodov in razvijanja politične, kulturne in družbene aktivnosti ljudskih množic. Priznava tudi pravico ustanavljanja novih strank. Vse to je lepo, prav in hvale vredno. Vse je res demokratično.

Toda postava ima tudi drugi del, ki praktično razveljavi, kar je v prvem dovoljeno. Pravi, da bodo dovolili ustanovitev novih strank in društev le tedaj, če te ne bodo imele namena spremeniti ali rušiti ustavno ureditev ali izzvati in razpihovati narodnostne, rasne ali verske spore. Stranke, ki bi bile organizirane na verski podlagi, ne bodo dobile potrebne odobritve.

Iz teh omejitev je razvidno eno: kdor je zadovoljen s sedanjim režimom, se sme svobodno organizirati in združevati. Kdor pa ni zadovoljen, zanj ni svobode. Zlasti ni svobode za kake verske organizacije,

zakaj teh se tam boje kakor hudič »žegnane vode«. To je svoboda združevanja, kakor jo pojmujejo v »progressivni demokraciji«. Za nas, ki smo doživeli fašizem, ni to nič novega. Tako svobodo smo imeli 25 let. Kdor je hotel biti fašist, je lahko bil in se je lahko svobodno organiziral. Drugim pa niso dovolili pravice združevanja.

Zato pa naj se tovariši v Beogradu in Sloveniji ne čudijo, če Primorski Slovence ni nič kaj navdušer za tako svobodo. Tako svobodo smo uživali že 25 let, zato bi si sedaj želeli drugačno, tisto pravo in resnično svobodo, ko je vsakemu državljanu dana možnost, da se sme nemoteno organizirati in delati v okviru pravičnih državnih zakonov za uveljavljanje svojih nazorov v skupni blagor domovine. Krščanska svoboda ne pozna monopola svobode v prid eni sami ideologiji ali stranki.

Socialno vprašanje

(Nadaljevanje)

5. Kateri so socialni vzroki duhovne bede?

Najprej je duhovna beda že posledica gospodarske bede.

Radi *premajnega zaslužka* stanujejo delavsko družino po temnih, zatohlih, tesnih kotih. Dostikrat stanujejo z delavsko družino še drugi. Že to je lahko vzrok nenravnosti.

V takšnih razmerah tudi delavceče ne najde doma pravega zadovoljstva. Zato začne zahajati v družbe, navadi se pijače; zapravlja za služek, ki že itak za preživljanje družine ni zadosten. To mu le še več nezadovoljstvo, začne preklinjati družbo, družino in sebe, nazadnje pa še Boga.

Ker mora radi premajnega očetovega zaslužka tudi mati na delo v tovarno, ni mogoča dobra vzgoja otrok. Otroci so prepuščeni sami sebi, postopajo morda po ulicah, navadijo se beračenja, npravno propadajo, zajdejo morda celo na pot zločinstva. Ko postanejo tudi sami delavci, so že brez trdnega npravnega značaja in brez žive vere, polni zamrzo proti družbi in družabnemu redu, odinjeni Cerkvi in Bogu, lahko dostopni brezbožnim in prevratnim hujskačem.

Drugi vzrok je socialna zapostavitost delavcev. Krščansko načelo o časti vsakega poštenega dela je žal, v zavesti imovitejših ljudi zelo oslabeledo. Zato se »višji stanovci« nekako sramujejo po domače občeovati z delavci in delavskimi družinami in branijo tudi svojim otrokom, da bi se dražili z delavskimi otroki. Tako delavci čutijo, da niso v človeški družbi enakopravni. Zato se s sovražtvi in odporom proti taki družbi še samu nekako izobčijo iz te družbe in se zanašajo le še na popolni družabni prevrat, kjer bodo delavci zagospodovali nad zasovraženimi »višjimi stanovci«, nad »sitim meščanstvom«, nad »Buržuazijco«. Ker Bog in Cerkev nasilne prevrate obsojata, se obrača njih gnjev tudi proti Cerkvi in Bogu.

Tretji vzrok so še razne druge ne-

rednosti v današnji družbi.

Najprej potratno življenje mnogih ljudi. Ko delavske družine žive v pomanjkanju ali celo stradanju, zapravljajo drugi v brezumnem razkošju pozemeljske dobrine, tiste učbrine, ki jih delavci s težkim delom proizvajajo. Tisti torej, ki dobrine proizvajajo, dobrin stradajo, oni pa, si tako rekoč nič ne delajo, jih brezumno zapravljajo. Ali je čudo, ako se v dušah delavcev budi neržnja proti takšnemu družabnemu »redu«, ako se jim začne majati vera v pravičnost na svetu, s tem pa počasi tudi vera v božjo previdnost in v Boga?

V to jih zaveja tudi zgled družbe same. Delavci vidijo, kako se »višji krogi« malo zmenijo za vero in Boga. Zdi se, kakor bi prepuščali vero in Boga le »nižjim stanovom«, da bi le-ti živeli v »pokorščini« do »višjih«. Takšno mišljenje mora kajpada v dušah delavcev povzročati odpor in v takem odporu delavci tudi sami začno zavračati vero in Boga.

To nevero in brezboštvo pa, žai, pospešujejo slabe šole, brezbožne univerze, slab tisk, film, radio itd. Krive pa so tudi države, ki takšne razmere dopuščajo.

Delo in molitev

Na nekem sestanku je mlečezob govornik načelo »Mol. in delaj!« slual osmešiti in prikazati ko zastarelo, češ da delo samo povsem zadostuje in da molitev nima pri tem nič opraviti, »dasi nihče nikomur ne brani, da lahko tudi moli, če ga je baš volja.« — Kakšno je naše stališče?

Krščansko navodilo za življenje je: »Delaj, ko da boš vedno živel, a mol, ko da boš že jutri umrl!« — Nihče se ne sme izmikati obvezi dela. To je usoda Adamovih otrok: »V pctu svojega obraza boš jedel kruh, dokler se ne vrneš v zemljo, iz katere si vzet.«

Krivično je, če kdo hoče živeti na račun drugih. »Kdor ne dela, naj tudi ne je!« pravi sv. pismo. (Je pa treba razen telesnega upoštevat tudi nič manj vredno duševno čelo) — Ampak človek lahko orje in seje, vendar le Bog daje rast. Brez božjega blagoslova so ljudski napori brezupešni. »Ako Gospod ne zida hiše, zaman se trudijo oni, ki jo grade!« — Še bolj važno pa je poudariti, da bo itak vsakdo moral nekoč zapustiti vsa svoja imetja, prijateljstva, časti in udobnosti; in sicer morda prav v trenutku, ko bo najmanj pričakoval. »A kaj pomaga človeku, če si ves svet pridobi, svojo dušo pa pogubi?« — Zato moramo venomer bedeti in moliti, da nas smrt ne zaseči neprizavljene. Kar je telesu hrana, to je duši molitev. Razumeu, dober kristjan bo vsak večer uredil svoje račune: Bogom, resnično obžalovaje, če j svojega največjega Dobrotnika iz svoje človeške slabosti v čemer koli zazabil. Ravnal bo, ko da bo že jutri moral umreti; kajti, čeprav se verjetno naslednji dan to še ne bo

Marjanka:

(13) Marjetica

Prispela sta tako do Marjetičinega doma. Nikogar ni bilo ne na dvorišču ne v kuhinji. Selo ko so njuni koraki udarili ob lesene stopnice, so se odprla vrata v zgornji sobi. Mama Marjeta jima je stopila naproti, nemalo začudena nad obiskom gospoda župnika. Kako je vendar zvedel, da je Marjetica bolna?

»Otroka sta mi zjutraj povedala o Marjetici, pa sem jo prišel pogledat. Menda ni hudo, Marjeta!« je počutno vprašal gospod.

»Ravno nasprotnega se bojim, gospod, zelo slaba se mi zdi«, je tiho povedala mama Marjeta in skrila obraz v predpasnik.

Vstopili so v sobo. Marjetica jih je pogledala in se skušala nasmehniti. Ni se ji posrečilo. Zarela je v obraz, potne kaplje so ji lesketale na čelu. Prsi so se ji sunkovito dvigale, težko je dihala. Brez besed sta se približala gospod župnik in Pav-

le. Sedaj sta uvidela, da njihove slutnje niso bile prazne. Marjetica je poljubila roko gospodu župniku in se zazrla v njegov ganjeni obraz:

»Gospod, rada bi opravila sveto spoved, dokler še morem, kajti bojim se, da ne bo več dolgo tako.« je tiho pridala, a Pavle jo je vseeno razumel, ker je pazil na vsak gibljaj njenih ustnic.

»Prav, Marjetica, to te bo pomirilo, jutri ti prinesem Jezusa in prosili ga bomo, naj te zopet ozdravi.«

»Ne, gospod, prosili ga bomo, naj naredi z menoj, kar On hoče.«

Njene tihe besede so izražale popolno vdanost in pripravljenost na vse.

Gospod župnik jo je ljubeče pobjal po vročem čelu:

»Otrok moj, prav je, da si tako vdana v božjo voljo, pa upam, da te bo dobri Bog le pustil, ko te imamo vsi tako radi.«

»Vem, gospod, hvala vam in vsem, saj res ne zaslužim tolike ljubezni.«

Njen topli pogled je od gospoda župnika šel do mame, nato se ustavil na Pavlu, z vso nežnostjo žrtvujoče se ljubezni.

Pavlu se je srce topilo v neizmeren ganotju, zazrl se je v njen pogled in zazdelo se mu je, da je v njem že rahel svit onostranstva.

Zdrznil se je in odločno odpodil to misel. In v istem hipu se je že postavil v boj proti smrti za njeno ljubljeno življenje.

»Mama Marjeta, že z gospodom župnikom sva med potjo govorila, da bi bilo najbolje poklicati zdravnika. Pod njegovim nadzorstvom bi najprej ozdravela. Takoj sedaj se z motorjem odpeljem v mesto. Tam poznam zdravnika, ki je moj osebni prijatelj in do katerega imam veliko zaupanje.«

»Hvala za vašo prijaznost, gospod Pavle, menda bo res tako najboljši prav. Ze sama sem na to mislila, ker nočem, da bi mi vest potem kaj očitala.«

Pavle je ljubeče stisnil roko Marjetici in se za hip zazrl v njen kot morje globoki pogled. Ni slutil, kaj se v njenem srcu dogaja, kako je to malo srce veliko v odgovedi in žrtvi, nepremagljivo v ljubezni do njegove acumrjoče duše. Njen obraz je bil kljub očitnemu trpljenju mičen in zbran, kot s svetniškim sijem ožarjen.

»Marjetica moja, vse bo še dobro, le pogum!«

Pozdravil je še gospoda župnika, ki je ostal pri njej, da jo spove.

Za mamo Marjeto je odšel navzdol po stopnicah. V kuhinji ga je mama zadržala:

»Gospod Pavle, ali se vam zdi zelo slaba? Tako se bojim zanjo.«

»Ne tajim, mama Marjeta, da sem jo našel slabšo kot včeraj. Pa trdno upam, da jo bomo rešili. Moramo jo rešiti!« je z vso odločnostjo zatrdil.

»Da, če bo božja volja.« je sedaj tudi mama ponovila Marjetičine besede.

Pavle ni imel časa, jih razmišljati, zdirjal je po klanec v vas; vse v njem je gorelo od velike nestrpnosti in negotovosti.

Nemalo se je začudila njegova gospodinja, ko se je ves zasopel in potan naenkrat pojavil pred njo.

»Kaj se je zgodilo, za božjo voljo!«

»Marjetica je hudo bolna, pomagajte mi spraviti motor na cesto. Takoj moram po zdravnika.« je vse v eni sapi povedal.

Pognal se je na motor in zdirjal po prašni cesti skozi vas, da so ljudje začudeni gledali za njim.

Njegova gospodinja je obstala na mestu in majala z glavjo, dokler ni izginil za prvim ovinkom:

»Moj Bog, kako jo ima rad, ona pa se zanj tako malo zmeni. Ubogi gospod Zalar!« je sočustvovala z njim in nato odhitela po vasi z naj-novejšo novico

Pavle je na vso moč drvel proti mestu. Vsaka sekunda mu je bila dragocena, kakor da bi bila od nje odvisna vsa Marjetičina usoda.

Drvel je tudi, da bi ubežal pošastnim slutnjam, ki so ga zasledovale in se zarivale vedno globlje v njegovo telo.

»Moram jo rešiti, moram!«... je s stisnjenimi zobmi venomer ponavljal.

Z nezamajšano brzino je pridrvel v mesto; ni se zavedel, da bi jo moral zmanjšati.

Šele ko mu je stražnik na križišču zabrlizgal, se je znašel in stisnil zavore.

V zdravnikovi ulici je ustavil in zdivjal po stopnicah do stanovanja. S tako močjo je pritisnil na zvonec, da se je sprožil in ni nehal zvoniti.

Na vratih se je pojavila potrežnica. Nejevoljno ga je premerila od nog do glave in ustavila zvonec.

»godilo, je vendar ta, jutri vsakemu človeka neizbežno določen... In tedaj se bo različno izkazalo (in marsikomu bo ob siju smrtnih sveče vse vediko bolj jasno, ko zdaj pri nebeškem solncu), da je bilo samo delo brez molitve povsem brez vrednosti in da je sedaj docela zgubljeno.

Poželenje oči

Kakor je Bog postavil za zaščito čednosti svete čistosti dve zapovedi, čisto in deveto, tako je zavaroval zasebno, pošteno pridobljeno lastnino s sedmo in deseto zapovedjo.

Ze iz tega sledi, da je zasebna lastnina utemeljena v naravi sami in v izrečni volji božji. Lastnina predpostavlja pravico do zasebne lastnine. Popolnoma primerno je tedaj, da ima človek pravico do zasebne lastnine in močnost, da do nje po poštenu poti pride.

S tem pa ni rečeno, da morajo nujno vsi ljudje tako lastnino posedovati. Še manj, da mora biti ta lastnina pri vseh enaka.

Tako se iz višjih nagibov redovniki in redovnice z zaobljubo ubožstva zasebni lastnini in pravici do zasebne lastnine popolnoma odpovedo. Po dopuščenju božje Previdnosti pa so lahko še drugi brez dušanske posesti. Toda to so izjeme, ki pravilo le potrjujejo.

Vendar ima zasebna lastnina svoje meje. Vrheva oblast ima pravico, preveliko kupičenje lastnine v rokah nekaterih preprečiti, ako to škodi skupnosti, splošni koristi.

Ravno tako ne smejo glavničarji množiti svoje bogastvo s tem, da premalo plačujejo delavcem.

Nadalje omejuje zasebno lastnino tudi dolžnost do revežev, katerim smo dolžni pomagati v skrajni sili ne le iz ljubezni, ampak tudi iz pravičnosti. V skrajni sili si sme revež pomagati tudi na ta način, da si sam vzame, ako mu lastnik noče radovoljno dati, kolikor je potrebno, da se iz take skrajne sile reši. Ta pravica izhaja iz dejstva, da morajo vse stvari služiti vsem ljudem in da je zasebna lastnina le v toliko opravičena, v kolikor splošne blaginje ne ovira, ampak jo celo podpira.

Nadaljnja meja zasebne lastnine obstoji v tem, da ne smemo svojega sreča preveč navezovati na pozemeljske dobrine, ker je v tem nevarnost, da izgubimo večne dobrine. Zlate nauke za uporabo vseh dobrin tega sveta nam daje sv. Ignacij, ko pravi, naj jih le toliko uporabljamo, v kolikor nam koristijo za zveličanje duše, in se jim toliko odpovedujemo, v kolikor zveličanje ovirajo ali ga preprečujejo.

Božji Zveličar je dejal: »Kaj pomaga človeku, če si ves svet pridodi, če pa pri tem na duši škodo trpi.«

Kako primerna je tedaj zapoved: »Ne želi svojega bližnjega blaga!«, ker je to nevarno, da postaneš nevedljiv, ali pa da skušaš nepošteno priti do premoženja na škodo svojega bližnjega.

Kako primerna je tedaj zapoved: »Ne želi svojega bližnjega blaga!«, ker je to nevarno, da postaneš nevedljiv, ali pa da skušaš nepošteno priti do premoženja na škodo svojega bližnjega.

Iz neurejenega pohlepa po tujem blagu sledi večkrat tatvina, sleparija, prevara, potvorba blaga, nepravilne cene pri prodaji ali nezadostne plače pri delu in mnoge drugih nerodov in gorja. Iz neukrošene želje po imetju izvira tudi še zahteva, da se premoženje vseh zbere, če je treba, tudi s silo, in potem med vse enako razdeli. To ni le krivično in nespametno, temveč je tudi za trajno neizvedljivo.

Če to zahteva splošni blagor, sme država zasebno lastnino omejiti in tudi razlastiti posestnike, a samo v toliko, v kolikor je to resnično potrebno in koristno skupnosti.

Primerno in skupnosti zelo koristno je, ako se poddržujejo velika gospodarska podjetja, ki jih ne more upravljati ena družina, ampak je za njih upravljanje potreben velik upravni aparat. To bi bila velika industrijska podjetja, banke, rudniki, plinarne, elektrarne, vodovodi, prometna sredstva i. t. d.

Glede Cerkve pa mnogi pozabljajo, da je cerkveno imetje v gotovem smislu že lastnina skupnosti, ki velja zlasti za dežele, kjer pripada večina prebivalcev Cerkvi. Kar služi Cerkvi, služi pač verski skupnosti, torej vsem državljanom, v kolikor so člani Cerkve.

Čim bolj mnogi poudarjajo ločitev Cerkve od države, tem bolj moramo verniki zagovarjati pravico Cerkve do tistega imetja, ki so ji ga verniki dali na razpolago, da mora vsi ti med ljudstvom čim popolneje svoje poslanstvo. Kolikor bolj država odreka Cerkvi gnotno pomoč, tem bolj mora Cerkev poudarjati pravico, ki jo je od Boga samega prejela, da svobodno, pravično in skupnosti v prid razpolaga s svojimi pravično pridobljenim imetjem.

V krščansko urejeni družbi bi moralo veljati sledeče pravilo: Cerkev podpira državo moralno pri dosegu njenega namena, ki je častna blaginja državljanov. Država pa podpira Cerkev gnotno pri dosegu njenega namena, ki je zveličanje državljanov.

Ne izzivaj Boga!

Časopis »La Crociata«, ki izhaja v Reggio Emilia, poroča: »V mestecu Luzzano so zmagali pri volitvah komunisti. Omamljeni od zmage so privedli po mestu paradijo »pogreba« stranke krščanske demokracije. Uvrstili so dolg sprevod kričavec in zasmehovalcev. Na čelu sprevoda je stopala ženska, oblečena v redovnico, ki je držala v roki dolg molek. Pri vsaki jagodi rožnega venca je mesto Zdrave Marije izustila po eno bogokletje... Ko se je ženska po končani komediji vrnila domov, je našla v hiši mrtvega sinčka, katerega je bil med »pogrebom« povozil kamion.

Kazen božja! Slučaj... Bog vel — Le kaj je govoril oni nesročnica rečni venec, katerega je še držala v roki, ko je zagledala razmesarjenega otroka?... In kakšne besede so iz-

»Ali je gospod doktor doma? Prosim vas, pokličite ga takoj!« — je skoro ukazal Pavle.

»Gospod doktor ima sedaj vizite, ne morem ga motiti.«

»Vizite lahko čakajo, to pa je zelo nujno!«

»Bom poskusila.« — je postrežnica vzela ponujeno vizitko. Peljala je Pavla v čakalnico, ki je bila polna pacientov, in izginila za belimi vrati v ozadju.

Kmalu so se spet odprla in pojavil se je zdravnik. Bil je visoke košene postave, za naočniki mu je blesčelo dvojce prodornih temnih oči.

»O Zalar, pozdravljen, prijatelj! Kaj te je pripeljalo k meni po tolikem času, morda nisi bolan, prav nič ne zgledaš.« ga je veselo nogoovoril in mu prožil obe roki v pozdrav.

Povabil ga je v drugo prazno sprejemnico in zaprl za seboj vrata. Drugi pacienti v čakalnici so nato nejevoljno gledali za njima.

»Vinko, od tebe je odvisna vsa moja sreča. Moja izvoljenka je nevarno obolela. Bojim se, da ima pljučnico. Reši jo, Vinko, te prosim, vse svoje premoženje ti dam na razpolago. Z motorjem sem pridrvel v mesto, kar hitro se pripravi, da te

odpeljem k njej!« je kar bruhnilo iz Pavla.

Dr. Vinko ga je sočutno pogledal.

»Hm, Pavle, nisem mislil, da se boš kedaj tako hudo zaljubil. V tem si bil vedno tako lahkomišeln. Kar nisi našel ne v Rimu ne v drugih velikih mestih, to si se taj iztaknil v tistem skritem gorskem gnezdu? Katera je vendar ta Venera, ki te je tako očarala?«

»Vinko, prosim te, ne muči me. Ko jo boš spoznal, boš videl, da imam prav. Samo napravi se hitro.«

»Pavle, ali si blazen, saj si vendar videl, koliko pacientov čaka v čakalnici. Potrpi, da jih odpravim.«

»Ne, ne, Vinko, takoj moraš z menoj, tvoji pacienti lahko čakajo, Marjetica pa je zelo slaba. Ne bo ti žal, plačam ti desetkrat več, kakor bi ti mogli dati vsi ti pacienti skupaj.«

»Pavle, pozabljaš, da sem zdravnik iz ljubezni do bolnikov in ne do denarja.« Skoro užaljeno so zveneile njegove besede.

»Vinko, oprosti mi, niti od daleč nisem imel namena te žaliti; saj vidiš, kako sem nestrpen, da res ne morem paziti na vsako besedo.«

ustila ona bogokletna usta ob pogledu na mrtvega sinčka?

Kdo naj jih razume?

V šolskem letu 1925-1926 je Gentilejeva šolska reforma zatražila še zadnje slovenske razrede v primorskih ljudskih šolah. Slovenska ljudska šola na Primorskem je bila tako do kraja poitalijančena. Noben slovenski otrok ni užival več slovenskega pouka. Šolska mladina je bila izpostavljena najhujšemu raznarodovanju. Šola ni bila več vzgojevališče. Vzgoja narodne zavesti se je nujna potreba dati slovenskim je nujna potreba dati slovenskim staršem v roke lahko uporabno knjigo, iz katere naj bi se šolska mladina učila slovenskega jezika doma, ko se ga ni več mogla v šoli. Iz te živne potrebe sta l. 1926 nastali dve knjigi: *Kolački*, ki jih je izdala Gor. Mehorjeva družba, in *Prvi koraki*, ki so izšli v založbi tiskarne »Edinost« v Trstu. Obe knjigi sta šli med primorske Slovence v teku 20 let v več kot 100.000 izvodih. Verjetno ga ni slovenskega Primorca, ki je hodil v šolo po l. 1926, da ne bi poznal vsaj ene izmed teh dveh knjig, ki imata kljub skromnemu obsegu in obliki za ohranitev slovenske narodne zavesti ves čas tašistovske vlade naravnost zgodovinski pomen. Fašisti so to dobro vedeli in so knjige plenili, kjer so jih dobili. — Obe knjigi so rabili tudi po padcu fašizma v partizanskih in nepartizanskih šolah in jih čisto se ni spotalak nad njimi. Priomnil bi še radi, da je »Prve korake« sestavil pisatelj Ferdo Kleinmayr, ki je bil l. 1919 kulturni tajnik komunistične delavske zbornice v Trstu.

Sedaj pa čujte! V Sovodnjah in v še mnogih drugih vaseh so vaški roditeljski sveti, oz. komunistična partija to knjigo odkonili, češ da je fašistična, ter jo vrnili zavezniški vojaški upravi. Pravijo, da nočejo, da bi se slovenski otroci še naprej vzgajali v fašističnem duhu.

»Ali veste, kaj to pomeni?« Ferdo Kleinmayr je spisal fašistični abecdnik. Tiskarna »Edinost«, pri kateri so bili takrat v vodstvu narodnjaki kot dr. Lavo Čermelj (katerega je faš. posebno sodišče l. 1941 od sodilo na smrt), dr. Wilfan in drugi, je zalagala in izdajala fašistična knjige. V dvajsetletni zagrizeni borbi proti fašizmu in raznim okupantom je naše ljudstvo pri vzgoji otrok rabilo fašistovske knjige.

Zvijte glave roditeljskih svetov, ali veste, kaj to pomeni? To pomeni, da prav nič ne mislite, ko obtožujete zavezniško šolo fašizma, in da sami sebe bijete po glavi. Ste pa gramofon, ki poje, kakor ga navija partija.

V soboto 3. VIII. bo ob 6. uri zjutraj v stolnici pobožnost prve sobote, Marijino brezmadežno Srce vas vabi, Pridite!

»Da, vidim, da si bolj bolan ti kot tvoja Marjetica! Pa konec besedi, razloži mi vse, kar veš o njeni bolezni.«

Pavle mu je vse povedal in dr. Vinko je uvidel, da se ga ne bo mogel odtržiti. Poznal je njegovo nepremagljivo voljo, kadar je hotel kaj doseči. Vdal se je v svojo neizbežno usodo, trudno vzdihnil in vstal.

»Tako bom pripravljen, samo paciente še odslovim.«

Pavle se je olajšano oddahnil. Videl je, da bo šlo trdo, a pripravljen je bil, se boriti z vsemi silami, samo da bi zmagal.

Iz čakalnice sem je zaslišal prerokanje in godranjanje, vstajanje in premikanje stolov, nato je vse spet utihnilo.

Dr. Vinko se je kmalu vrnil v športni obleki z aktovko pod pazduho. Pavle ga je ošvignil s pogledom in uvidel, da je še vedno slabe volje.

»Najbolje, da ga pustim pri miru, ga bo že minilo.« je tiho pomislil.

Kmalu je zabrel motor in odpeljala sta se skozi mestne ulice.

Komaj pa sta bila v predmestju, je Pavle na vso moč pognal.

Dr. Vinko ga je sunil v hrbet: »Kaj za vruga tako dirjaš, saj ne gori za nama. Norec, kaj hočeš, da se še jaz prehladim?«

Pavle je molče zmanjšel brzino, s tem pa povečal svojo nestrpnost, ki je v njem žgala do bolečin.

Sedaj, ko se je njegova ljubezen izpremenila v trpljenje, je šele spoznal, kako zelo ljubi dobro Marjetico.

Uvidel je, da je šele sedaj zagorela v njegovem srcu prava, resnična ljubezen, ki ne išče samo svojega zadoščenja in ugodja, ampak edino srečo ljubljenega bitja.

Ob misli na Marjetico in njeno trpljenje je v vroči želji, čimprej ji pomagati, še parkrat pognal motor v največjo brzino. A sunki in hribi so ga vendarle malo ukrotili in ga spravili v ravnovesje.

Še prred poldne sta prispela v vas.

Iz vseh oken so skrivoma gledali ljudje, vsi so bili že obveščeni in ju pričakovali.

»Veš kaj, Pavle, drugič pojdem rajši peš. S takim norem se ne bom več vozil.« — je izbruhnil dr. Vinko še zadnjo jezo nanj.

»Saj sem vendar zmerno vozil.« — se je kot poražen šolarček skušal o-

Radio Trst II.

Prejeli smo in objavljamo:

V »Prim. dnevniku« z dne 26. junija sem čital članek »Komu in čemu je namenjen Radio Trst II.«, v katerem se uredništvo omenjenega lista pritožuje nad »spremembo« pri tržaški radijski postaji, češ »da ne ustreza večini slovenskega poslušalstva«, in išče vzroke za to spremembo. V članku beremo, da so predavanja »vse prej kakor aktualna« in da »omalovažujejo pridobitve osvobodilnega boja«. Slovenske sodelavce pri radiu obtožuje širjenja »propagandističnih gesel v smislu zapadne demokracije z namenom, da razcepijo enotnost našega ljudstva« in »da nimajo niti pojma o velikanskem duševnem preporodu Slovencev tekom osvobodilne borbe«.

Reči moram, da se takemu pisanju omenjenega dnevnika ne čudim. Saj smo včasih čitali še vse drugačne izpade proti vsemu, kar se slepo ne pekorji tako zvanim »ljudskim« navodilom od zgoraj. Tudi se ne čudim rabi znanih propagandnih fraz, ki jih je list itak poln od začetka do konca. Saj kar napravijo »zavezniški«, je vse slabe, tuje in praje vredno, kar pa prihaja z vzhoda, vse veliko, edinstveno in napredno. Čudim pa se molku, s katerim je prešel list preko tolikšnega prosvetnega napredka, kot smo ga primorski Slovence doživeli dne 16. t. m. pri tako zvanem ljudsko-prosvetnem činitelju, kot je prav radio, zlasti na našem narodnostno ogroženem ozemlju — ko je Z. V. U. za nas uredila z velikimi ustanovnimi in vzdrževalnimi stroški novo močno in našo lastno radijsko postajo s skoro izključno slov. sporedom tako, da se je čas, ko lahko poslušamo naše ljudstvo domačo besedo po radiu, povečal od dosedanjih 2 ur kar na osem ur dnevno. Tak velik dogodek v teh časih je vendarle vreden vsaj omembe. — posebno pa še s strani tehkih ljudi, ki smatrajo drugače vedno, da imajo monopol čuvarjev narodnih koristi.

Če se spomnimo groma in bliska pred pol letom, ko so bile slovenske oddaje na postaji Trst skržene, se temu molku še prav posebno čudimo.

Šele po enem tednu se je list zbudil in ugotovil neke »smernice«, ki da so se izoblikovale« in ki naj bi odločevale pri novi oddaji. Govorilo o nekaj velikih »obatih« nove oddaje, o katerih pa nisem ničesar ne slišal ne čital. Sicer pa ne verjamem, da bo program postaje ostal vedno enak, temveč sem prepričan, da se bo vedno bolj izpopolnjeval.

Sicer pravi uredništvo lista, da se ne spuša v »pretezevanje posameznih oddaj«, vendar trdi kar na splošno, da večji del političnih komentarjev in predavanj nikakor ne ustreza večini slovenskega poslušalstva. O tem pa bi se dalo seveda več razpravljati.

Kar se mene tiče, moram reči, da sem bil s to prijazno gesto naše »okupacijske oblasti« — kakor ime-

nuje list zavezniško vojaško upravo našega ozemlja — kar prijetno presenečen — in z menoj gotovo še mnogo, mnogo drugih slovenskih poslušalcev slovenske radijske postaje, o čemer pa bi gotovo lahko povedala njena uprava, ki je zaprosila poslušalec, da ji naj poročajo o oddajah.

Naravno je, da se ob stirikratnem povečanju časa oddaje sedanjih program ne more skoraj niti primerjati s prejšnjim. Mislim pa, da bo povprečen radijski poslušalec gotovo zadovoljen spričo tolikih novosti, s katerimi nas je osrečila uprava postaje. Toliko lepega, do sedaj še neznanega sem že slišal od te postaje, da komaj morem verjeti, da bi take stvarne besede, ki smo jih na primer slišali že v tem kratkem času pri predavanjih, kakemu pošteno mislečemu in zares z ljudstvom čutečemu poslušalcu ne bile pogodu.

Tudi jaz se na tem mestu ne morem spuščati v podrobnosti posameznih oddaj; reči morem le, da nas je radijska uprava zelo obogatila, ker nam je dala priliko, da slišimo toliko povsem novega in silno zanimivega iz vsega sveta. Ne morem reči, da bi zasledil pri kateri oddaji kako »omalovaževanje pridobitev osvobodilnega boja«. Saj je že (tvoritev te postaje sama največja pridobitev osvoboditve.

Sodeč po jeziku, kakovosti in res aktualnosti oddaj, bi človek mislil, da so sodelavci pri radiu izobraženi ljudje, katerim dandanašnji lokalni, pa tudi mednarodni problemi prav gotovo niso nepoznani. Čudim se, da so bili kos tako obširnim in velikim nalogom, pred katere so bili namah postavljeni. Gotovo pa niso oni krivi, če se nova postaja sliši zelo dobro tudi v Jugoslaviji. Sicer se je pa tudi že prej postaja Trst I v Jugoslaviji dobro slišala.

Skratka: sedaj zopet prebijem več časa pri svojem radijskem aparatu, ker umam več izbire pri programu in mi ni treba poslušati vedno ista gesla neke demokracije brez vsake svobode (ne samo »tiskovne«), našemu prosvitljenemu ljudstvu tujo ideologijo, ki so si jo izbrali gotovi krogi, ter razne in vedno iste propagandistične sestavke v prozi, pesmi in glasbi, ki smo jo morali poslušati tekom tiste ure čevno, ko smo imeli priliko poslušati slovenski program prejšnje postaje. Dolgo smo morali čakati, končno smo le dočakali! Trdno sem prepričan, da bo naša nova radijska postaja našemu ljudstvu le v veliko korist, nikakor pa ne v kako škodo. Kajti kdor si želi dosedanjih oddaj še naprej, lahko pač zavrti na aparatu gumb in poslušaj v slovensčini — radijsko postajo v Ljubljani.

Eden izmed mnogih.

Zaprte duhovne vaje za dekleta bodo pri č. ss. notrdankah v Gorici od 18. do 22. avgusta. — Vzdrževalnina L. 500.— Prinesite s seboj rjuhe in jedilni pribor. Številno bo omejeno. Pohitite s prigrilavitvijo!

»Ali je gospod doktor doma? Prosim vas, pokličite ga takoj!« — je skoro ukazal Pavle.

»Gospod doktor ima sedaj vizite, ne morem ga motiti.«

»Vizite lahko čakajo, to pa je zelo nujno!«

»Bom poskusila.« — je postrežnica vzela ponujeno vizitko. Peljala je Pavla v čakalnico, ki je bila polna pacientov, in izginila za belimi vrati v ozadju.

Kmalu so se spet odprla in pojavil se je zdravnik. Bil je visoke košene postave, za naočniki mu je blesčelo dvojce prodornih temnih oči.

»O Zalar, pozdravljen, prijatelj! Kaj te je pripeljalo k meni po tolikem času, morda nisi bolan, prav nič ne zgledaš.« ga je veselo nogoovoril in mu prožil obe roki v pozdrav.

Povabil ga je v drugo prazno sprejemnico in zaprl za seboj vrata. Drugi pacienti v čakalnici so nato nejevoljno gledali za njima.

»Vinko, od tebe je odvisna vsa moja sreča. Moja izvoljenka je nevarno obolela. Bojim se, da ima pljučnico. Reši jo, Vinko, te prosim, vse svoje premoženje ti dam na razpolago. Z motorjem sem pridrvel v mesto, kar hitro se pripravi, da te

odpeljem k njej!« je kar bruhnilo iz Pavla.

Dr. Vinko ga je sočutno pogledal.

»Hm, Pavle, nisem mislil, da se boš kedaj tako hudo zaljubil. V tem si bil vedno tako lahkomišeln. Kar nisi našel ne v Rimu ne v drugih velikih mestih, to si se taj iztaknil v tistem skritem gorskem gnezdu? Katera je vendar ta Venera, ki te je tako očarala?«

»Vinko, prosim te, ne muči me. Ko jo boš spoznal, boš videl, da imam prav. Samo napravi se hitro.«

»Pavle, ali si blazen, saj si vendar videl, koliko pacientov čaka v čakalnici. Potrpi, da jih odpravim.«

»Ne, ne, Vinko, takoj moraš z menoj, tvoji pacienti lahko čakajo, Marjetica pa je zelo slaba. Ne bo ti žal, plačam ti desetkrat več, kakor bi ti mogli dati vsi ti pacienti skupaj.«

»Pavle, pozabljaš, da sem zdravnik iz ljubezni do bolnikov in ne do denarja.« Skoro užaljeno so zveneile njegove besede.

»Vinko, oprosti mi, niti od daleč nisem imel namena te žaliti; saj vidiš, kako sem nestrpen, da res ne morem paziti na vsako besedo.«

pravičiti Pavle.

»K vrugu ti in tvoja zmernost; če bi te ves čas ne bil suval, bi gotovo oba zletela v jarek.«

»No, če si že sebi in meni rešil življenje, reši ga sedaj še moji Marjetici. Najmanj pol ure v hrib imava še.«

»Res lepa tolažba po taki peklenški vožnji. Pa veš, kaj ti povem, slamo te bo stalo vse to, dečko moj!« »Vse moje premoženje ti je na razpolago. To sem ti že povedal.« — se mu je Pavle nasmehnil. Predobro je vedel, da se za na videz trdo, roboto zunanostjo skriva nadvse požrtvovalno zlato srce.

V bližnji gostilni sta še spila vrček piva, nato se napotila v hrib.

Sonce je neusmiljeno pripkevalo, le od časa do časa je od smrekovega gozda sem zapihal hladan veter in jima vsaj za hip osušil propoteno čelo.

Pavle bi najrajši zdrvel po hriba navzgor, tako ga je mučila negotovost. A moral je počasi hoditi za Vinkom, ki je celo pot godrnjal nad neumnimi klanci in še bolj neumnimi ljudmi, ki so si šli tako visoko v hrib postavljati hiše.

(Nadaljevanje)

Domače novice

ČEZSOČA PRI BOVCU

V imenu komunistične svobode in enakopravnosti je bivši fašist iz zdaj tovariš Ciril zaplenil in raztrgal več izvodov našega katoliškega lista. Verjetno je, da mu ni vse všeč, kar notri piše. Pa ne vemo, ali je proti nam in proti časopisu zato, ker smo proti fašizmu, zli zato, ker smo proti komunizmu.

V imenu iste svobode in enakopravnosti se je v Čezsoči še nekaj zgodilo. — Slepa ženska je šla iz Bovec domov. Pri prvi hiši je planil nanjo — mlečnozobi fantič šestnajstih let, jo pretipal in praskal ter zahteval, naj mu izroči »sajtenge«. (Slov. Primorec).

To podlo dejanje nad slepo ženo seveda ni bilo lepo, a v imenu svobode, ki jo pri nas oznanjajo, je tudi to dovoljeno.

Naj danes odkrito razodenemo svojim rdečim tovarišem svoje misli in želje.

Dan na dan moramo poslušati grožnje, kako bomo viseli, ko pride vaša oblast. Hvala lepa vam za odkrito besedo. Samo to nam še povejte, po kakšni pravici se bo to zgodilo. Po božji in človeški pravici gotovo ne. Zato vas v imenu božje in človeške pravice svarimo, ker je Bog maščevalce nedolžno prelito krvi. — Recimo da pridete na oblast in nas obesite na lipe pred cerkvijo, kakor nam grozite — ali mislite, da boste zato bolj srečni? Kajnova vesti bo hodila z vami, dokler vas ne zadene roka božje pravice.

Morda pa imate le preveč poguma, ko štejete svoje vrste? Vedite, da bi vas prav malo ostalo, če bi se opogumili glasno povedati svoje misli tudi božeči.

Če pa vam spodleti, da Tito ne pride čez Polovnik, potem pa itak od vaše »tovaršije« ne bo nič ostalo. Junaški prepagandisti bodo zbežali, koritarji pa si bodo poiskali spot novo korito.

Nimamo namena, da bi vas v takem slučaju obešali, dovolj vam bo oster pogled poštenih vaščanov, ki vas bo spominjal na one dni, ko sta kovali zločinske načrte zoper svoje brate, Slobod pa bomo Bogu prepustili. Slovenci smo, Slovenci hočemo ostati. Jugoslavijo hočemo, a pravičnejšo kot je današnja.

Če se vam vaše želje izpolnijo, da boste pod Titovim vodstvom prelili našo kri, vas prosimo, da nas vsaj zdaj še pustite pri miru, dokler še ni napočil vaše svobode dan. Mi vas pustimo v miru in to zahtevamo tudi zase. Če pa boste še kdaj trgali naš časopis in nesramno napadali žene, vedite, da tudi nam gleda pest iz roka.

ČEZSOČANI

Opomba uredništva

Kakor v tej vasi, tako se ponavljajo grožnje proti miroljubnim nekommunistom po mnogih vaseh pasu A in B. Če pride Jugoslavija, nas čaka torej smrt, vešala, drevesa i. t. d. »Se bomo klali« je klical po vasi B neki funkcionar. Povrh tega

pa še pričakujejo, da bomo primorski Slovenci klicali: Pridite, pokoljite nas! in sicer zaradi tega, ker nam pamet in vera pravita, da ne moremo in ne smemo biti komunisti. Ali je še kak osel na svetu, ki bi si ŽELEL TAKO OSVOBODITEV? O domovina, ki imaš namen tako »materinsko objeti« svoje dolgo usuznjene sinove, ki so te hrepeneče čakali od leta 1918 dalje, ali zaslužiš ime domovina?

DREŽNICA

Naš zaobljubljeni praznik Srca Jezusovega smo letos v našem narodnem svetišču presv. Srca bolj skromno, vendar pa lepo praznovali. V mirnih časih so prihajali na ta dan k nam duhovniki cele kobariske in še sosednjih dekanij ter romarji od blizu in daleč. Radi še neurejenih razmer in ker je bil takoj drugi dan praznik sv. Petra, ko je bila na bližjem Trnovem nova maša, letos razen najbližjih ni bilo ne vnanjih duhovnikov ne romarjev. Čb lepem vremenu sta se pa slovesnost in procesija lepo dovršili.

V nadomestilo je bil naslednji teden med nami č. g. Robert Zadnik, bovski novomašnik, ki nam je podelil svoj novomašniški blagoslov. Še posebno smo se ga veselili, ker je on prvi otrok, ki ga je naš č. g. župnik Anton Češornja krstil. Ko je nastopil pred 24 leti svojo prvo službo kot kapla v Bovec, je takoj drugi dan krstil. In temu krščencu je Bog dal srečo in milost, da je bil letos posvečen za duhovnika.

Sporočiti pa moramo, žal, tudi nesrečo, ki je 21. t. m. zadela našo vas. Proti večeru nas je med bliski in grmenjem obiskalo veliko neurje, med katerim se je na planini ponesrečilo in pobilo šest konj. Bržkone je v njihovi bližini treščilo, nakar so se konji splašali, zdrijali ter pri tem zdrsnili in strmoglavili do 200 m globoko v prepad. Da bi se toliko konj naenkrat ponesrečilo in pobilo, ljudje že davno ne pomnijo. Prizadete družine so utrpelo skupno na polmisljensko škodo.

LIVEK

Dne 25. julija smo imeli pri nas izredno slovesnost. Godu našega farrega zavetnika sv. Jakoba sta se pridružila še blagoslovitev in kolavdacija novih orgel. G. p. Heric nas je s svojimi stanovskimi govori tudi duhovno pripravil na praznik. Čb 11. uri smo imeli slovesno peto sveto mašo s pridigo ter procesijo okrog cerkve. Popoldne ob 4. uri pa blagoslovitev orgel, kateri je po kratki močni medigri sledil govor. Čgovornik je poudaril, da so sedaj orgle božja last ter bodo služile le v podvig službe božje. Nato smo slišali kratko razlago posameznih registrov s praktičnimi primeri, kakor je običaj pri kolavdaciji. Sledil je blagoslov ter par virtuosnih komadov, tako da smo imeli priliko slišati nove orgle v najrazličnejših kombinacijah. Spoznali smo, kako velika mojstrovina je ta instrument in koliko spretnosti je treba, da pri-

de ves do izraza. Orgle imajo 7 pojočih registrov, en manual, odmevno omaroter motorni ventilator. To lepo delo je v ponos orglarskemu mojstru Valičku iz Gorice, g. župnik ter dobrih in požrtvovalnih faranom, ki so že toliko žrtvovali za svojo cerkev in jo bodo gotovo tudi v bodoče podpirali.

Iz krogov slovenskega učiteljstva smo prejeli in objavljamo sledeče:

Pred kratkim je Z. V. U. za slovensko šolstvo izdala odlok, ki zahteva, da se slovensko učiteljstvo iz cone A podvrže dopolnilnim izpitom. V to kategorijo spadajo vsi tisti, ki so napravili zrelostni izpit po letu. 1923. *Takrat je še obstajalo slovensko učiteljske v Tolminu*, ki je delovalo s slovenskim učnim jezikom do 1. oktobra 1926. Prva matura tolminskih učiteljskihnikov po Gentilejevi reformi se je vršila v Vidmu l. 1924 s pomočjo tolmačev. To je bila ena izmed prvih velikih krivic fašizma, ki je zadela slovenske učiteljske. Ponovilo se je to še v letih 1925 in 1926. Učiteljskiščeniki so tekom teh treh let študirali v slovenskem učnem jeziku, maturirali so pa v italijanščini. Ta nezaslišani postopek se je končal s tem, da je bilo 1. oktobra 1926 ukinjeno slovensko učiteljske v Tolminu. Pri vseh krivicah moramo vendar priznati, da so bili Italijani nekoliko obzirni,

ko so jezika nevede učitelje priznali za italijanske učitelje, in to na prizadevanje tedanjih poslancev v državnem zboru.

In danes, ko se povsod skušajo odpravljati krivice, ki jih je zadal fašistični režim, mora naš od krivic izmučeno učiteljstvo se od zavezniških ukrepov nositi posledice in POLAGATI IZPIT iz slovensčine in nekaterih drugih predmetov. Prosim, da merodajni činitelji vzamejo to izjavo v pretres in da priznajo slovenskemu učiteljstvu, ki je posečalo slovensko učiteljske do leta 1926, znanje slovenskega jezika v polni meri.

Tudi mi, ki smo bili priče križevga pota slovenskih učiteljev pod fašističnim režimom, smo mnenja, da ne bi bilo prav, ako bi od naših učiteljev, ki so že 20 in več let v službi in so obiskovali slovenske šole ter so v preteklem letu hvalevredno izpolnili svojo dolžnost na sedanjih slovenskih šolah, zahtevali nove izpite. — Učiteljstvo potrebuje po narnem šolskem letu primerne počitke, da bo moglo v novem šolskem letu spet s polno močjo nadaljevati svoje delo.

Če se šolski oblasti zdi potrebno, da se tudi starejši učitelji v kakem predmetu izpopolnijo, naj bo zanj kak 8 do 14 dnevni tečaj. — Nikar pa izpiti kakor za novince!

KULTURNI OBZORNIK

Turnšek: Pod vernim klovom

(Nad čjevanje)

Delo dr. Turnška je slovenskemu kulturnemu svetu že poznano. S svojima prvima knjigama je pred leti započel kulturno akcijo, ki ravno sedaj postaja še bolj potrebna in nujna. Treba je na neki način zavestno odmiranje slovenskega ljudstva svojim tisočletnim tradicijam, ki spadajo med osnovne in bistvene poteze slovenske narodnosti. Treba je poglobiti poznanje naših preprostih ljudskih običajev, ki »pod vernim krovom« ohranjajo naš narod zvest krščanstvu in slovenstvu. To je početni smisel dr. Turnškovega dela: najprej moramo zbrati do popolne podobe vse obsežno bogastvo našega ljudskega občestvenega življenja. Zato je najprej potrebno podrobno zbiranje tega gradiva. V tako sistematično podani sliki ni težko spoznati izredne lepote in velike kulturne vrednosti našega ljudskega izročila. In to je treba ohraniti in oživiti in iz teh osnov usmerjati našo ljudsko prosveto. Delo dr. Turnška je kot živ klic nazaj v patriarhalnost naše vasi, našega kmečkovega doma. Temu smotru je ostal dr. Turnšek tudi v teh dveh knjigah zvest, čeprav posameznim poglavjem ni dodal napotkov in misli za obnavljanje teh prastarih kulturnih dediščin, kot smo to srečali v njegovih prvih knjigah.

Poudariti pa je treba ob vsem zlasti tole: delo dr. Turnška je sedaj, zlasti na tem koščku slovenske

zemlje, ki se ni združen z ostalimi slovenskimi pokrajinami, *nad vsa pomembno*. Dejstvo, da je ena knjiga izšla v Trstu, druga pa v Gorici, podčrtava našo kulturno tvornost na tem ozemlju in zlasti pred tujerodci izkazuje lepoto in duhovno moč slovenske narodne kulture. Obe knjigi toplo priporočamo!

Nekaj misli ob »Zgodovini slovenskega šolstva za višje razrede srednjih šol.«

Dobili smo »Zgodovino slovenskega šolstva«. Izšla je v Gorici v imenu »Selske oblasti v Julijski krajini« pod Zavezniško vojaško upravo. Knjiga bo predvsem služila profesorjem in dijakom pri šolskem delu za materinščino, a bo dobro ustrezala tudi drugim izobražencem, kateri iz sedanje razravnosti iščejo organskega stika s slovensko kulturo, da se po njej razgledajo sem do najnovije dobe. — Ne dvomim, da se bo h knjigi oglasil kateri strokovnjak, vendar Vas prosim, g. urednik, dajte besedo tudi povprečnemu prijatelju slovenskega leposlovja, da povem nekaj misli, ki so mi prihajale ob prvem branju knjige. Saj bi bilo kar žalostno, — vsaj meni se zdi — ko bi tako delo v naših razmerah ne budilo razmišljujočega zanimanja.

Narodna pesem

Prav posebno razveseli skoraj v začetku knjige (12-19) tople pisani sestavek o naši narodni pesmi. Tega smo v dosedanjih učbenikih zelo pogrešali. Saj se je globlji študij o gradivu, ki ga je bil poglavito

zbral Strekelj v Matičnih objavah 1895-1923, izvršil šele v zadnjih desetletjih. Kolikor je bilo moči slediti iz vasi v tujini, sta to delo najvidneje opravljala Ivan Grafenauer in z glasbene strani France Marolt. Osrednje Grafenauerjevo delo o predmetu je dozdan »Lepa Vida« Ljublj. 43. Pisatelj slovenske zgodovine bi bralcem zunaj šole pač ustregel, ko bi navedel novejšo izdoro narodnih pesmi, kot je Šalijev »Peli so jih mati moja« (1943) ali Glonarjevo »Stare žalostne« (1943). Prvi ima uvod »O značaju našega ljudskega pripovednega pesništva.«

Protestantizem

Pogledi na starejšo dobo našega šolstva so se že tako ustalili, da jih nove objave, pa četudi z različnih kulturnih vidikov, bistveno ne spreminjajo. Naša knjiga obravnava protestantsko in katoliško versko obnovo kratko in objektivno. O spopadu med obojimi verami sodi: »Katoliška duhovščina v splošnem ni bila zmožna upirati se bojeviti novi veri, ker ji je manjkalo prave izobrazbe in tudi poguma. Protestantstvo je bilo ostro protikatoliško, zasmehljivo in zelo nasilno. V verskih bojih 16. stoletja skoraj niso izbirali sredstev.« (22). O največjem slovenskem dejanju protestantov sodi: »Biblija, Dalmatinovo življenjsko delo, je postala temelj naše književnosti... Bila je 200 let jezikovno vodilo slovenskim pisem in je tako postala »vogelni kamen« našemu književnemu jeziku.«

Slika politične borbe zoper protestantizem na Slovenskem, ki jo je vodil Habsburčan Ferdinand v zvezi s škofi, ljubljanskim Hrenom in lavantinskim Stobejem, zaključim se s stavkom: »Protestantizem je bil s tem zatrt in vrnila se je nekdanja verska čehnost.« Iz teh kratkih besed se komaj da oceniti narodno kulturni pomen tega dejstva za nas Slovence. Ko smo bili razcepljeni po deželnih mejah in v fevdalnu odvisnosti od nemškega plemstva, utegnemo dovolj določno sklepati, kaj bi bilo z nami, ko bi se bili takrat še versko razklali in bi bil velik ali celo večji del naroda zapadel odločilnemu vplivu nemškega protestantizma in njegove cerkvene organizacije. Ko smo ostali Slovenci v območju katoliške Cerkve, je postal jezik, ki so ga protestantje oblikovali, nova in močna vez slovenske narodne edinosti in zavesti, ki je zorela v naslednjih letih. (Nadaljevanje)

Darovi

V zadoščenje listu za napade od strani komunističnega tiska 100; N. N. iz pasu B 500; Podsabotinske žene iz gorenjega konca, da bi se katoliška vera med nami utrdila, 200; svobodoljubni iz »partizanske svobode« 250; iz kobariške fare v zadruženje g. dekanu Še 2310; neka žena, ker je zaradi Slov. Primorca pregnana 100. Bog povrni!

Radi pomanjkanja prostora ostali darovi prihodnjaki.

Ugovorni urednik
msgr. ALOJZIJ NOVAK
Tiskano z dovoljenjem A. I. S.
Tisk. G. Lucchi - Gorica

O zdravi pameti

Viko: Ko hodim med ljudmi, se vedno bolj prepričujem, da je med preprostimi kmeti in delavci marsikdo bolj pameten kot marsikateri izobraženec. Zdi se, da je nekaj zdrava pamet in nekaj drugega šola. Niko, kaj se ti zdi, je-li šola več vredna kot zdrava pamet?

Niko: Zdrava pamet je brez dvoma vredna več kot šola; saj je bila pred šolo in brez nje 'bi nobena šola ne bila mogoča. Šola je toliko vredna, kolikor zdravo pamet s spoznanjem izpopolnjuje in bogati.

Viko: Toda meni se zdi, da večših šola človeku pamet tudi kvari in mu jo večših celo vzame. Dandanes je gotovo veliko šolanih ljudi, ki so pravo pamet zgubili. Veliko učenih roči vedo, a večših najbolj preprostih ne razumejo.

Niko: Da, Rimsko cesto na nebu merijo in proučujejo, ceste pod nogami pa ne poznajo in ob prvem kamnu padejo na nos.

Viko: O takih ljudeh je pisal, kakor mi je pravil neki prijatelj,

tudi Hitler v svoji menda zelo znani knjigi »Moja borba«. Baje je tam napisal, da so plemeniti učeni ljudje podobni v šolska spričevala in razne diplome zavrtim oslom. Kako po pravici je to rekel! Ako ne bi bilo tako, kako bi bilo mogoče, da je tako učena Nemčija drla za tem človekom kot blazna v prepad?

Niko: In takih nespametnih izobražencev je gotovo prav veliko tudi med našim narodom, ker se zdi, da je pomanjkanje zdrave pameti najbolj razširjena bolezen sedanjega VELEUČENEGA sveta. Ki misli, da ve vse in da niti Boga ne potrebuje, da bi ga česa učil.

Viko: Čudno je pa to, da sicer vsi pravijo, da je na svetu polno norcev, pa vendar hočejo biti vsi v tem izjema. Tako si mislijo in pravijo: Vsi drugi so neumni, pameten sem samo jaz in še tisti, ki mislijo pravtako kot jaz. Tudi v časnikih se bere veliko o slepoti, Primorski dnevnik in njegovi tovariši veliko pišejo o veliki zaslepljenosti, ki da vladu med čistimi, ki nanje nečejo prisegati. Kako grdo zasmehujejo in blatijo kot nevedneže, zaslepljenec in ne vem, kaj še vse, vse tiste,

ki mislijo, da ne morejo soglašati z njihovimi idejami o edini zveličavnosti komunističnih nauk in komunistične politike. — Če na drugi strani pazno beres našega Slovenskega Primorca, boš tu pa tam spet našel očitek na račun nasprotnikov, da so zaslepljeni in voditelji slepcev. Kdo je torej slep in kdo zaslepljenec?

Niko: Slep je, kdor n. pr. stoji pred kapelico in pravi, da je to kurnik, ker ima pač tako pokvarjen vid, da resnično ne more razločevati med kapelo in kurnikom. — Zaslepljenec je pa tisti, ki prav razločno vidi zunanjo razliko med kurnikom in kapelico, pa se ne potruzi, da bi vstopil in se osebnoprepračil, kaj je, ampak rajši verjame n. pr. kakemu časopisu, ki mu pravi, da je to le kurnik, in svoje trditve skuša tudi dokazati s petelinom na strehi. Len je, da bi sam mislil in se osebno prepričal. Zagovornik kurnika je pa tako priden in goreč, da nikdar ne neha svojo trditi, — in ubogi mož se da preslepiti in niti najmanj ne dvomi, da je kapelica prav kurnik in nič drugega ne. Zaslepljen je.

Viko: Torej kaj naj rečemo o čas-

nikih in strankah, ki si druga drugi očitata zaslepljenost? Katera se ti zdi, da je zaslepljena?

Niko: Slovenskemu Primorcu bi jaz nikakor ne mogel očitati zaslepljenosti.

Viko: Iz kakih razlogov ne?

Niko: Iz zelo preprostih in enostavnih. Prvič, ker se temu listu jasno vidi, da zelo visoko ceni zdravo človeško pamet in ljudi spodbuja, naj jo rabijo. S tem kaže, da se zdrave pameti ne boji in da želi, da bi jo vsi priznavali kot od Boga dano vodnico k resnici. — Poleg tega vidim, da ljudje okrog tega lista radi poslušajo v tisočletjih preizkušeno modrost sv. Cerkve, ki je zajeta iz božjega razodetja in je dala svetu že toliko velikih modrijanov ter svetnikov. Ti ljudje se ne dajo voditi od strasnih kričačev od večeraj in danes, ki nimajo pokazati še nobenega dobrega, pač pa veliko slabih sadov svojih mračnih idej.

Viko: Torej zaslepljenosti se bomo obvarovali, ako bomo sledili zdravi pameti in preizkušeni modrosti zlasti svetih ljudi, ki so z življenjem pokazali, kako dobre so

njihove ideje.

Niko: Tako je, dragi moj! Zdaj pa poslušaj še en zglede zaslepljenosti. Poznam dekle, ki ji pravijo Jugoslavica, ker se imenuje Jug Slavica. Ta ima fanta, ki se imenuje Oto Fuč in mu pravijo Ofič. Fant je prava reva. Obraz ima tako popačen, da mora nositi krinko, ker sicer bi se vsem stidil. Tudi noge in roke ima le u-metne; negotova je njegova hoja, revno njegovo delo. Poleg tega je brezverec in surov nasilnež, ki ima že veliko zločinov na vesti. Najlepše je to, da je ta človek prizadjal Jugoslavičini družini in njej sami neizmerno veliko gorja. Zaradi njega je bilo več sorodnikov pobitih, domača hiša požgana i. t. d. Kaj bi našteval, z eno besedo: Ofič je pravo prokletstvo za Jugoslavico in vso njeno žlahto. Zato se razume, da vsi pametni sorodniki rotije dekle, naj vendar fanta pušči. A ona noče o tem ničesar slišati. Ali njega ali nikogar! To je njen trdni sklep.

Viko: Pa kaj ji je na njem tako mikavno, da se je tako globoko zaljubila?

Niko: Zna zelo lepo govoriti... In to je radil zaslepljenost.